

דו"ח מחקר הערכה

דו"ח מחקר הערכה של "העמותה להעצמה כלכלית לנשים" אודות בוגרות תוכניות "עסק משלך" 2013-2020

המחקר נערך ע"י ד"ר דליה שיינדלין, בעלת מכון מחקר דעה עצמאית- מחקר ואסטרטגיה בע"מ

רקע:

מאז הקמתה בשנת 2000 פיתחה "העמותה להעצמה כלכלית לנשים" כלים לקידום פעילות יזמית של נשים מאוכלוסיות מגוונות בישראל. תוכניות "עסק משלך" מתקיימות בכל רחבי הארץ, עבור נשים מכל הגילאים וחתכי האוכלוסייה, שבחרו להקים עסקים קטנים, במתן ידע וכלים מעשיים, לצד הכוונה ותמיכה להגברת הביטחון העצמי, עצמאותן הכלכלית וחיזוק ערכן בעיני עצמן, משפחתן ובעיני החברה. העמותה פועלת ליצירת קהילת נשים יזמית תומכת ומעודדת ערכים של מחויבות לצדק מגדרי ומתן הזדמנות שוויונית לעצמאות כלכלית. רק 9.2% מכלל העסקים העצמאיים בישראל ב- 2020 הן בבעלות נשים בעוד 63% מבוגרות התוכנית הן בעלות עסק בסיומה.

מאז הקמתה השתתפו בתוכניותיה של העמותה:

למעלה מ 5000 נשים, בעשרות רבות של ישובים מצפון ועד דרום הארץ.
כמו כן התפתחו וקמו בסיועה כ-2000 עסקי נשים בישראל.

פעילות העמותה מלווה לאורך כל שנותיה בתהליך מדידה והערכה מחקרית, כדי ללמוד על ההשפעה והאפקטיביות של תוכניותיה על פיתוח עצמאותן הכלכלית והאישית של נשים בישראל.

1. מטרת המחקר

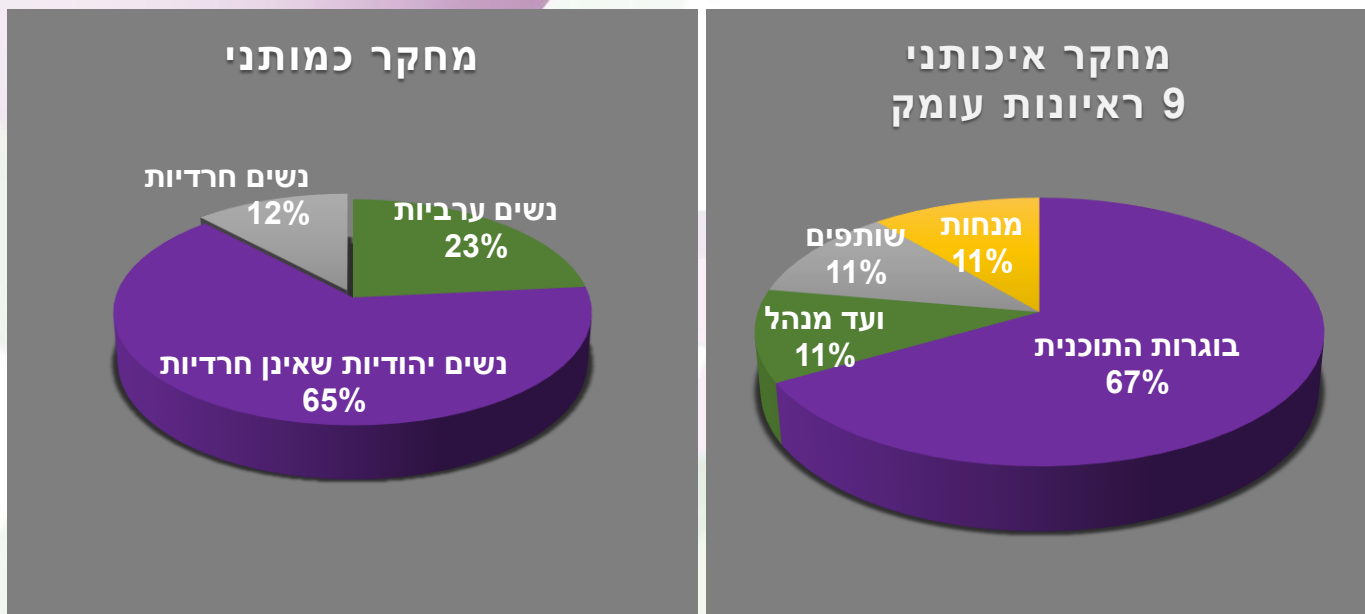
השפעת תוכנית ההכשרה "עסק משלך" בקרב בוגרות העמותה באה לידי ביטוי ב-4 ממדים:

- א. יזמות והצלחה עסקית
- ב. העצמה אישית ובטחון עצמי
- ג. העצמה כלכלית ועצמאות אישית
- ד. מצבה הכלכלי של האישה והשפעתה על משפחתה

2. שיטות מחקר

המחקר התבסס על מחקר איכותני ומחקר כמותני שנערך באמצעות שאלונים שהופצו בקיץ 2020, בקרב בוגרות תוכניות "עסק משלך" של העמותה ברחבי הארץ, בין השנים 2013-2020 וראיונות עומק עם בוגרות, מנחות, שותפות, נשות צוות וחברות וועד. המדגם המייצג כלל 219 נשים.

3. מדגמים

22% מהנשים במדגם הן מהאוכלוסייה הערבית, שהן יותר משיעורן באוכלוסייה.
 (שיעור הנשים הערביות מעל גיל 30 הינו 12% בישראל).

15% מהנשים היהודיות הן מהאוכלוסייה החרדית,
 רובן בוגרות הכשרה מאזור הצפון, ירושלים ובית שמש.

4. שאלון הבוגרות

מדדי בסיס

דמוגרפיה, גיל, מצב משפחתי, השכלה

מדדים הבודקים נתוני תעסוקה

תחומי תעסוקה ושינויים מאז ההשתתפות בתוכנית

מדדים הבודקים את מצבן הכלכלי של הבוגרות

הכנסה אישית ומשפחתית, קצבאות וחיסכון

מדדים הבודקים את העצמה אישית של הבוגרות

העצמה אישית עצמאית כלכלית וקבלת החלטות מקצועיות

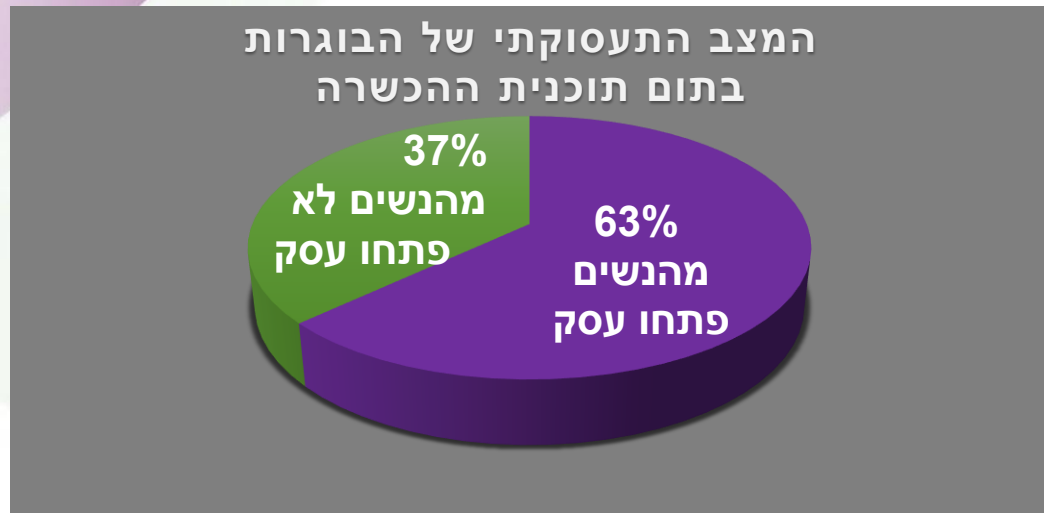
מדדים הבודקים את הקשר של הבוגרות

עם העמותה ועם משתתפות אחרות לאחר ההכשרה

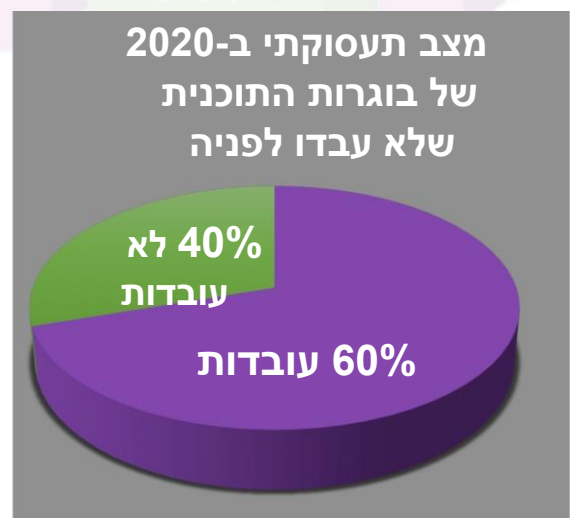

93% מהנשים שהשתתפו בתוכנית ההכשרה סיימו אותה.

חלק א': המצב התעסוקתי של בוגרות העמותה

63% מהנשים הן בעלות עסקים עצמאיים, בתום תוכנית ההכשרה של העמותה

60% מבוגרות "עסק משלך" שלא עבדו לפני התוכנית עובדות ב-2020, מתוכן **70% עצמאיות** ו-**30% שכירות**.

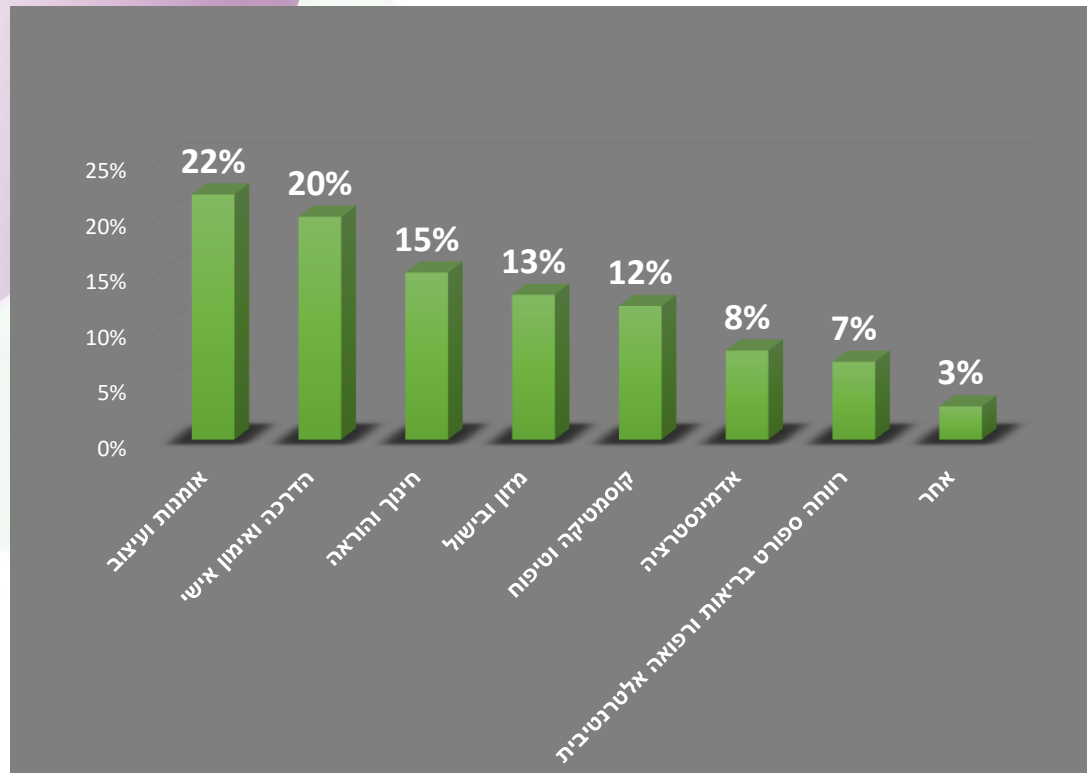
שרידות העסקים:

47% מהעסקים שנפתחו לאחר התוכנית (משנת 2013), פעילים כיום ב-2020. לעומת **30%** הישרדות של עסקים קטנים בישראל לאחר חמש שנים.

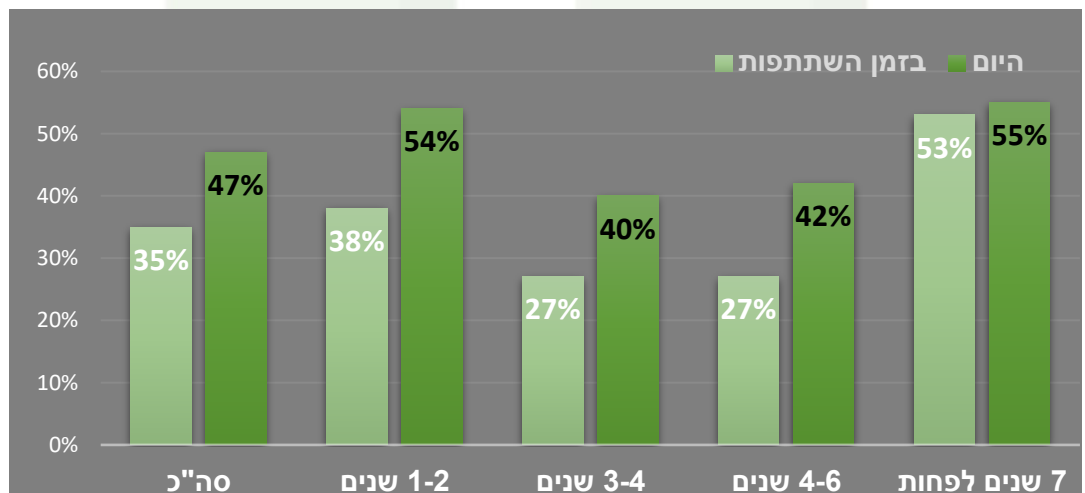
* ניתן לראות קידום ועידוד הנשים לתעסוקה ועצמאות כלכלית.

תחומי העיסוק של בוגרות העמותה לאחר תוכנית ההכשרה

אחוז המועסקות בזמן תוכנית ההכשרה והיום

- מאז השתתפותן של הנשים בתוכנית ההכשרה ממשיכות הבוגרות לפתוח עסקים גם לאחר שנה, שנתיים ואפילו 7 שנים.
- שיעור הנשים העצמאיות שסיימו את התוכנית גבוה משיעורן במשק, ובמגמת עליה מאז השתתפותן בהכשרה.
- בעקבות התוכנית **62% מהנשים בעלות עסק פתחו תיק ברשויות המס בישראל והפכו לעצמאיות.**

ניכר כי הקורס מעודד ומפתח רצון ויכולת לפתיחת עסקים עצמאיים.

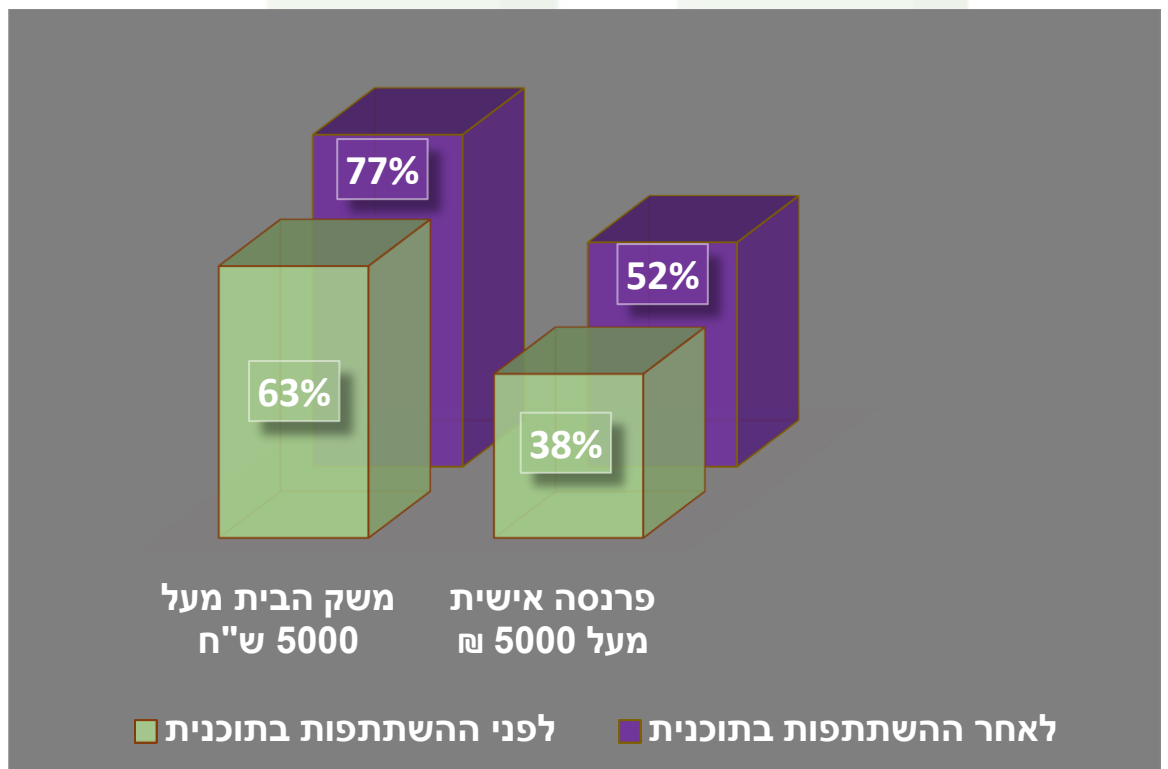

מקורות מימון לפתיחת עסקים

- המקור העיקרי לפתיחת עסקים בקרב נשים מכלל האוכלוסיות הינו מימון עצמי**
- בקרב הנשים מהחברה הערבית ניכר כי שני המקורות העיקריים למימון הם העמותה והמשפחה. (זאת לעומת הנשים מהקבוצות האחרות, בחברה היהודית 5% זכו לסיוע מהעמותה, ו-13% מהמשפחה).
 - **26% מהנשים בחברה הערבית נתמכו בסיוע העמותה לפתיחת העסק**
 - **30% מהנשים בחברה הערבית נתמכו בסיוע משפחתם לפתיחת העסק.**

חלק ב': המצב הכלכלי של בוגרות העמותה

שיעור שינוי ההכנסה האישית והכנסת משק הבית של בוגרות העמותה לאחר תוכנית ההכשרה

ניהול כסף, רווחים וחסכון של בוגרות העמותה

- 25% מהנשים שהשתתפו בתוכנית החלו לחסוך לאחר השתתפותן בתוכנית. (נשים שדיווחו כי מעולם לא חסכו לפני כן).
- נתון משמעותי יותר נמדד בקרב נשים בחברה הערבית, 32% מהנשים הערביות העידו כי התחילו לחסוך לאחר השתתפותן בתוכנית ההכשרה, וזאת לעומת 19% מהנשים בחברה היהודית.

דברים שאמרו בוגרות העמותה מתוך שאלוני מחקר

- ❖ "הם לימדו אותי לחסוך"
- ❖ "זה היה עולם חדש"
- ❖ "אפילו לא ידעתי איך לנהל חשבון בנק, היה לי חשבון רגיל אבל לא ידעתי מה זה מזומן, הלוואות, לא הבנתי כלום."
- ❖ "הם פתחו לי את העיניים לעולם חדש. כאילו נולדתי מחדש."

חלק ג': התפתחות והעצמה אישית של בוגרות העמותה

1. התפתחות מקצועית

שינוי בפעילות המקצועית של בוגרות העמותה לאחר תוכנית ההכשרה.

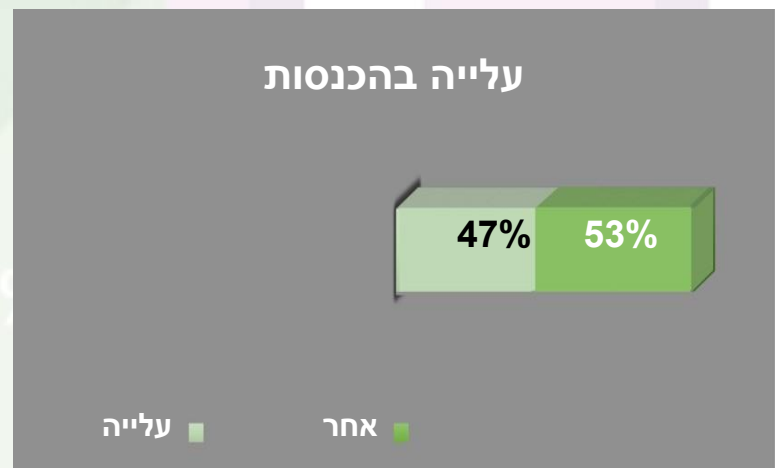
63% אחוז מהבוגרות מעידות על צעדים מקצועיים משמעותיים בעקבות תוכנית ההכשרה בעמותה, לימודים מתקדמים, הכשרות נוספות וכדומה.

2. שינוי בעצמאות הכלכלית

61% מהבוגרות מרגישות עצמאיות יותר כלכלית בזכות תוכנית ההכשרה.

47% מכלל בוגרות התוכנית דיווחו על מגמת עליה בהכנסות מתחילתה.

64% מכלל מבוגרות התוכנית בעלות עסק, דיווחו על עליה בהכנסות מתחילתה.

3. שינוי בהחלטות כלכליות במשק הבית

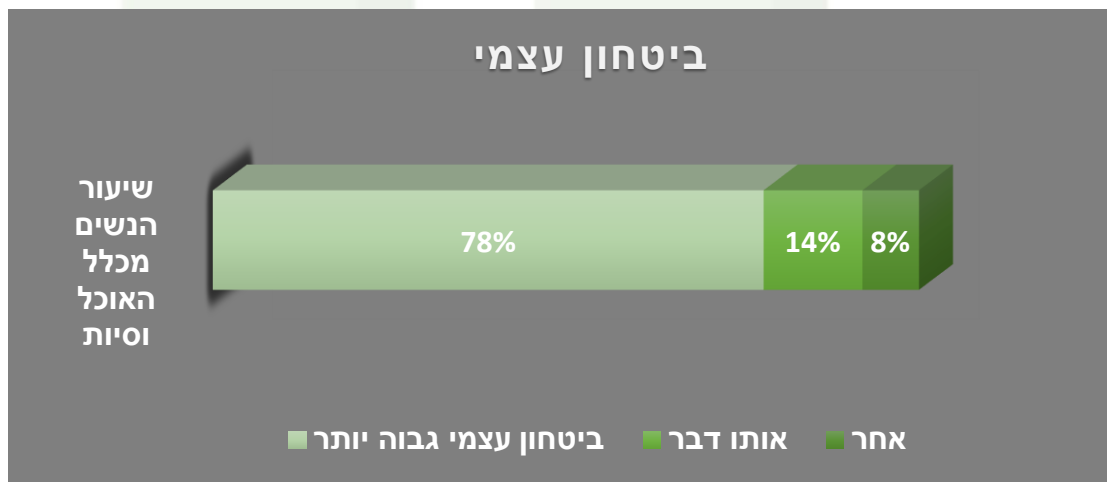
72% מהבוגרות מרגישות פעילות ומקבלות החלטות במשק הבית, לאחר תוכנית ההכשרה.

4. שיפור ביכולת ניהול העסק

77% מהבוגרות מכלל האוכלוסיות, העידו כי לאחר השתתפותן בהכשרה, הן שיפרו את יכולותיהן בניהול העסק בכל ההיבטים כגון: תכנון, שיווק וניהול כללי.

5. ביטחון עצמי

- 78% מהנשים מכלל האוכלוסייה העידו כי יש להן יותר ביטחון עצמי כתוצאה מתוכנית ההכשרה של העמותה.
- 86% מקרב הנשים הערביות העידו כי יש להן יותר ביטחון בעקבות התוכנית.
- 84% מקרב הנשים החרדית העידו על השפעת התוכנית על ביטחון העצמי.

השפעת תוכנית ההכשרה על בוגרות העמותה

כלל הנשים מהאוכלוסיות השונות העידו על השפעה חזקה מאוד של התוכנית על תפיסתן האישית, על מעורבותן בפרנסת הבית, בניהול העסק, בהחלטות הכלכליות ובביטחון העצמי.

❖ "שני דברים חיוניים קרו דרך הקורס. הבנתי שאני לא צריכה לעבוד עוד יותר כדי להרוויח, רק הייתי צריכה להתנהל נכון.... קיבלתי את הכלים שעוזרים לי עד היום – כמו ספר הוצאות/תקבולים, תוכנה, כל שבוע אני עוברת על כל ההכנסות ממאה עד אלפים. דבר שני, איך לתמחר את השירות שלי. היה כל כך מרגש חשוב שלמדתי, לעשות את מה שאני אוהבת, "כאילו אני רציתי לשלם להם! כאילו הם עושים לי טובה...., למדתי איך לתמחר, להרים את הראש, להבין שאני עובדת ושמגיע לי כסף".

מה עזר לך בקבלת החלטות בקשר לניהול העסק?

❖ "העובדה שממש מלווים אותך עוזרת ליצור שגרה, נפגשנו כל שבוע. דברים קורים בעסק, מישהו מציע לך שותפות למשל – אפשר לדבר איתם על זה, לבנות דברים, זה מייצר התקדמות". [משתתפת צעירה, יהודייה לא-חרדית]

ניהול עסק:

❖ "כשאת עסק קטן את צריכה לעשות את הכל, את לא רק אומנית, את צריכה להריץ את המספרים, להצמיח שרירים שהיו חלשים עד שלא ידעת שהם קיימים. את מצליחה בזה, את מצליחה גם בתחומים אחרים, עומדת על שלך מול ספקים, לגבי עלויות, או מול בעל, זה משפיע על החיים, את עושה דברים בעצמך". [שותפה/עירייה]

העצמה + כישורים עסקיים/כלכליים:

❖ "אנו פוגשות נשים שמעולם לא החזיקו כסף בידיים – לא רק שלא הרוויחו, לא נגעו. המשפחה לא מרשה. אחרות לא משוכנעות שיש להן יכולות, צריכות מישהו שיגיד להן 'כן את בכיוון הנכון. מה שחשוב זה חיבור בין המנחה העסקית וההעצמה. לכן אנו עובדות יחד אם אני רואה בעיה של העצמה, אני אומרת למנחה השנייה, שתשים לב. "

ביטחון עצמי/כישורים אישיים:

❖ "יש לי יותר ביטחון לדבר, הייתי ביישנית לבקש את מה שמגיע לי, לא ידעתי את הערך של השירות שאני נותנת, כמה אני טובה בזה. עכשיו אני מקבלת פירגון. בנוגע לתמחור, יש לי לקוחות שהם כמו משפחה, פעם אמרתי 'אין בעיה, תשלמו בפעם הבאה'. עבדתי מתוך רגש, לא מהראש. עכשיו אני אומרת לא. אם את אומרת טוב לכולם – בסוף לא נשאר כלום". [משתתפת אתיופית-ישראלית]

העצמה – השפעה על הסביבה:

❖ "יש לנו מושב על אסרטיביות – הן אומרות "הילדים שלי רואות שאני אסרטיבית, הן מרגישות שהילדים לומדים מהן". [מנחה]

התפיסה הסובייקטיבית של המשיבות לגבי השפעת התוכנית על הביטחון:
 חזקה מאוד. רוב גדול מעידות על הגברת המעורבות בהחלטות בבית בכלל, החלטות כלכליות בבית, ניהול העסק, עליה בהכנסות וביטחון עצמי (60-80%, לרוב).

בראיונות עומק:

עולה הקשר בין ביטחון אישי ותמחור/ניהול כלכלי נכון מעל 60% העידו על צעדים מקצועיים שנקטו בעקבות התוכנית.

חלק ד: הקשר עם העמותה ועם משתתפות אחרות לאחר ההכשרה

- **השפעת תוכנית ההכשרה על הקשר בין הבוגרות מהקבוצות המגוונות בחברה הישראלית.**

קירוב לבבות

26% מהנשים היהודיות דיווחו כי בזכות תוכנית ההכשרה בעמותה פגשו בפעם הראשונה באופן אישי נשים מהחברה הערבית.
20% מהנשים הערביות דיווחו כי בזכות תוכנית ההכשרה בעמותה פגשו בפעם הראשונה באופן אישי נשים מהחברה היהודית.

- **השפעת תוכנית ההכשרה על שותפות כלכלית-נטוורקינג, בין משתתפות ההכשרה**

31% מהמשתתפות העידו כי לאחר השתתפותן בהכשרה של העמותה נוצרה שותפות כלכלית וחיבור עם משתתפות אחרות. נתון זה נכון לכלל אוכלוסיות הנשים.